

Marta Nin

25 gener 2022

Marta Nin és filla del barri de Gràcia de Barcelona, on viu actualment després d'haver passat més de vint anys a l'estranger. Va estudiar Traducció i Interpretació a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha exercit com a traductora d'anglès, rus i italià a Anglaterra, Rússia, Síria, Jordània, Itàlia, Malta i Mèxic. Ha compaginat aquesta professió amb l'ensenyament de llengües estrangeres i també amb el periodisme. Ha publicat diversos relats i dos llibres de narrativa. Més recentment ha traduït autors com Vladímir Nabókov, Fiódor Dostoievski, Lev Tolstoi, Antonia Pozzi, Nariné Abgarian, Victoria Lomasko.

Fiódor Dostoievski (Moscou, 1821-Sant Petersburg, 1881) està considerat un dels grans escriptors de la literatura realista russa. Es va graduar a l'escola d'enginyers militars de Moscou, però de seguida es va decantar per la seva vocació literària. La seva primera novel·la, *Pobra gent* (1846), va ser molt ben acollida per la crítica. Però després van venir uns anys molts difícils: les següents novel·les van tenir molt males crítiques; sembla que se li van manifestar els primers símptomes d'epil·lèpsia i de ludopatia, la malaltia i l'addicció que l'acompanyarien al llarg de la seva vida, i el 1849 va ser empresonat, amb altres companys, acusats d'accions contra el tsar Nicolau I. Va patir un simulacre d'execució i després va ser deportat a Sibèria a fer cinc anys de treballs forçats. Aquests fets van marcar tota la seva obra posterior i van agreujar-li tant la salut com l'addicció al joc.

A partir de 1859 recomença la seva carrera. Tot i continuar assetjat permanentment pels deutes, manté una intensa activitat literària: edita revistes, on publica contes, correspondència, articles i algunes novel·les per capítols. També viatja per Europa en dues ocasions. Són els anys en què escriu les grans obres amb què passarà a la posteritat: *Memòria de la casa*

morta (1861), *Memòries del subsòl* (1864), *Crim i càstig* (1866), *El jugador* (1866), *L'idiota* (1868-1869), *L'etern marit* (1870), *Els dimonis* (1871-1872), *L'adolescent* (1875), *Els germans Karmàzov* (1879-1880). Des del 1866 va comptar amb el suport de la seva segona dona, Anna Grigórievna Snítkina, secretària i taquígrafa, que s'encarregà de passar a net tots els apunts de l'escriptor i enviar-los puntualment als editors. Posteriorment ella va salvaguardar tota la seva obra.

El conte que publiquem és del 1876, pertany al darrer Dostoievski. Es tracta d'un relat d'autoficció que va publicar dins *Diari d'un escriptor*. Ens el presenta com un text autobiogràfic però hi incorpora algun detall que ens mou a dubtar de la total veracitat dels fets. És una reflexió sobre la memòria i la dignitat.

El mugic Marei

Era l'endemà de Pasqua. Feia bo, hi havia un cel blau, el sol brillava alt i càlid, però dins meu niava la tristor. Vagava per darrere de les cambrades, mirava i comptava les estakes de la robusta palissada del presidi, cosa que tenia per costum, però ho feia sense ganes. Era el segon dia «de festa» al presidi; els reclusos no havíem d'anar als treballs forçats. Molts estaven borratxos, s'insultaven contínuament, s'esbatussaven a tort i a dret; corejaven cançons abominables, repugnants; jugaven a naips amagant les cartes sota les lliteres. Si un pres es mostrava particularment cercabregues, rebia una estomacada gairebé a mort per decisió dels mateixos companys, i acabava damunt d'una llitera, tapat amb pellisses a l'espera que recobrés l'alè i es revifés. De tant en tant, hi havia qui plantava cara amb un ganivet. Durant aquells dos dies de festa tot plegat m'havia aclaparat fins al punt de posar-me malalt. I és que mai no he suportat la disbauxa popular de la borratxera sense sentir repulsió, però sobretot allà, en aquell indret. Els dies de festa els superiors no controlaven el presidi, no feien escorcolls, no requisaven l'alcohol, sabien que aquells pàries necessitaven un respir almenys un cop a l'any, si no hauria sigut pitjor. A l'últim em bullia la sang a les venes. Em vaig topar amb en M...ski, un pres polític polonès; em va mirar desconsolat, li espurnejaven els ulls i li tremolaven els llavis. «Odio aquests cràpules!», va remugar en francès a mitja veu bo i passant pel meu costat. Vaig tornar a la cambrada malgrat que tot just feia un quart d'hora me n'havia anat corrents com un boig després que sis homes plens de salut s'abraonessin alhora sobre en Gasin, un tàtar borratxo, amb la intenció d'assossegar-lo, i comencessin a apallissar-lo. Li van clavar una pallissa desproporcionada, etzibant-li uns cops que haurien arribat a matar un camell, però sabien que aquell Hèrcules era difícil de matar, i per això li

pegaven sense cap mena de por. De tornada, em vaig adonar que en una llitera arraconada, a l'altra punta de la camarada, hi jeia en Gasin inconscient, gairebé sense donar senyals de vida, tapat amb una pellissa. Al seu voltant tothom callava: esperaven vivament que l'endemà al matí es reviscolés. «Tot i que, Déu no ho vulgui, amb aquella estomacada prou que es podria morir.» Me'n vaig anar al meu lloc, just davant d'una finestra amb barrots de ferro, i em vaig tombar panxa enlaire amb les mans darrere del cap i els ulls clucs. M'agradava jeure així: ningú molestava un company adormit, i mentrestant podia somiar i pensar. Però en aquells moments no somiava, el cor em bategava anguniós, i em ressonaven a les orelles les paraules d'en M...ski en francès: «Odio aquests cràpules!». En qualsevol cas, de què serveix descriure aquelles impressions? A la nit encara ara somio amb aquella època, i no hi ha malson més angoixós. Potser notareu que fins avui no havia escrit gairebé mai sobre els meus dies als treballs forçats, si bé fa quinze anys vaig escriure *Memòries de la casa morta* valent-me d'un narrador fictici, un criminal que presumptament havia assassinat la seva dona. De passada, afegiré un detall, i és que des d'aleshores molta gent creu i encara ara està convençuda que a mi em van deportar per haver matat la meva dona.

De mica en mica m'he abstret del tot i sense adonar-me m'he deixat absorbir pels records. Durant els meus quatre anys de treballs forçats recordava dia rere dia el passat, i diria que a través dels records vaig reviure tota la meva vida anterior. Els records brollaven per si sols, poques vegades els evocava de manera conscient. Tot començava amb una minúcia qualsevol, un detall tal vegada desapercebut, i lentament es formava un quadre complet, una impressió forta i plena. Analitzava aquelles impressions i afegia noves particularitats a episodis viscuts feia temps, però sobretot els modificava, els modificava sense parar, i en això consistia tot el meu entreteniment. Aquella vegada no sé per què em va tornar a la memòria un episodi de la meva primera infància que m'havia passat per alt quan tenia tot just nou anys, un episodi que em semblava haver oblidat del tot, però aleshores m'estimava d'una manera especial els records de la meva primera infància. Vaig recordar un mes d'agost a la nostra finca al camp: feia un dia sec i clar, però un xic fred i ventós; l'estiu era a les acaballes, i aviat me n'havia de tornar a Moscou, on em passaria l'hivern sencer avorrint-me a les classes de francès, i em sabia molt greu haver d'acomiar-me del camp. Vaig passar per darrere dels graners i, després de baixar pel barranc, vaig pujar fins al Tornassol, en dèiem així de l'espessa bosquina que anava de l'altra banda del barranc fins a l'arbreda. Em vaig endinsar en la malesa i vet aquí que vaig sentir un mugic que llaurava allà a prop, tot sol, en una clariana a unes trenta passes. Sabia que llaurava un turó costerut, a l'euga se li devia fer feixuc i, de tant en tant, m'arribava el crit

de «Arri, arri!». Coneixia quasi tots els nostres mugics, però ignorava qui devia llaurar en aquells moments. D'altra banda, tant me feia, ja estava prou enfeinat, immers en la tasca de fer un fuet d'avellaner per fustigar les granotes; els fuets d'avellaner eren tan bonics, però tan fràgils comparats amb els de bedoll! També em dedicava a les cuques i els escarabats, els col·leccionava, n'hi havia de molt elegants; i també m'encantaven els llangardaixos petits, àgils, groc-i-vermells, amb taquetes negres, però els escurçons em feien por. Tanmateix, em topava molt menys sovint amb escurçons que no pas amb llangardaixos. Allà hi havia pocs bolets, per trobar-ne calia anar al bosc de bedolls, era allà on volia dirigir-me. A la vida no he xalat mai tant com en un bosc amb bolets i baies silvestres, amb cuques, moixonets, eriçons, esquirols, amb la flaire d'humit de les fulles marcides que tant m'agrada. I encara ara, mentre escric això, puc sentir l'olor del bosc de bedolls del nostre camp: són impressions que duren tota la vida. De cop i volta, enmig d'un silenci profund, vaig sentir cridar de manera clara i distinta: «Que ve el llop!». Vaig fer un xiscle i, mort de por, bramant de valent, vaig sortir esperitat a la clariana, de dret cap al mugic que llaurava.

Era el nostre mugic Marei. No sé si aquest nom existeix de debò, però tothom li deia Marei: era un home d'uns cinquanta anys, corpulent, força alt, amb una barba peluda, roig fosca, poblada de pèls blancs i hirsuts. El coneixia, però fins aleshores gairebé mai no havia tingut l'oportunitat de parlar-hi. En sentir el meu crit va aturar l'euga i, quan després de córrer fins a la seva vora, em vaig aferrar amb una mà a l'arada i amb l'altra a la seva màniga, es va adonar del meu ensurt.

—Que ve el llop! —vaig cridar, panteixant.

Ell va alçar la vista i va mirar instintivament al voltant, com si per un instant em cregués.

—Quin llop?

—Han cridat... Algú ha cridat ara mateix: «Que ve el llop!» —em vaig embarbussar.

—I ara, i ara! Quin llop? L'os pedrer, t'ho has imaginat! Quin llop vols que volti per aquí? —va barbotejar, reconfortant-me. Però jo em vaig aferrar encara més a la seva llarga casaca, tremolant com una fulla; devia estar molt pàl·lid.

Em va mirar amb un somriure amoïnat; sens dubte, estava sobresaltat i alarmat per mi

—Però quina manera d'espantar-te! Vaja! —Va sacsejar el cap.— Tranquil, maco. Au, vailet!

Va allargar la mà i tot d'una em va acaronar la galta.

—Vinga, tranquil, en nom de tots els sants! Apa, senya't.

Però no em vaig senyar. Vaig arronsar els llavis, cosa que el devia impactar d'una manera particular. Sense dir un mot, va allargar un dit molsut, brut de terra, amb l'ungla negra, i em va fregar suaument els llavis tremolosos.

—Au, au! —Em va adreçar un somriure llarg, com maternal.— Déu del cel, però què és això? Mira què... Au, au!

Al capdavall vaig arribar a la conclusió que no hi havia cap llop i que m'havia imaginat allò de «Que ve el llop!». Tot i això, el crit l'havia sentit ben clar i distint, però aquella mena de crits (no només sobre llops) ja els havia sentit un parell de vegades temps enrere, i n'era ben conscient. (Després, passada la infància, aquestes al·lucinacions van desaparèixer.)

—Bé, doncs, me'n vaig —li vaig dir amb una mirada interrogativa i tímida.

—Ves-te'n tranquil, que jo et vigilo. No et deixaré pas caure a les urpes del llop! —va afegir, sempre amb aquell somriure maternal—. Que nostro Senyor t'acompanyi, apa, ves! —Em va senyar i després es va senyar ell.

Me'n vaig anar però gairebé cada deu passes em tombava. Mentre m'allunyava, en Marei es va quedar allà amb l'euga, em seguia amb la mirada i cada vegada que em tombava assentia amb el cap. He de reconèixer que em va fer una mica de vergonya haver-me espantat tant davant seu, però mentre continuava caminant encara tenia molta por del llop, fins que vaig pujar pel vessant del barranc i vaig arribar al primer graner; aleshores l'ensurt em va passar del tot i llavors el nostre gos vigilant, en Llobató, va venir corrents fins a mi des de ves a saber on. Amb en Llobató ja em vaig reconfortar ben bé, i em vaig tornar per darrera vegada de cara a en Marei. Ja no vaig poder albirar-li bé les faccions, però vaig sentir que em somreia de la mateixa manera i assentia amb el cap. Li vaig fer un gest amb la mà, ell també em va saludar i va engegar l'euga.

—Arri, arri! —vaig sentir un cop més el seu crit a la llunyania, i llavors l'euga va tornar a tirar l'arada.

Tot plegat em va tornar a la memòria de cop, no sé per què, però amb detalls d'una precisió sorprenent. Em vaig deixondir de sobte, em vaig asseure a la llitera, i recordo que els llavis encara em perfilaven el somriure plàcid del record. Vaig continuar rememorant una mica més.

Aquella vegada, un cop a casa després de la trobada amb en Marei, no vaig explicar a ningú la meva «aventura». Però quina mena d'aventura havia sigut? Doncs bé, aviat em vaig oblidar d'en Marei. Més endavant, quan de tant en tant em topava amb ell, no hi enraonava gens, no només del llop, sinó tampoc de cap altra cosa, i vet aquí que tot d'una, vint anys després, a Sibèria, m'havia recordat d'aquella trobada amb tota claredat, fins a l'últim detall. Això volia dir que l'episodi m'havia calat d'una manera imperceptible en el fons de l'ànima, per si sol, sense que jo ho volgués, i de cop i volta em va venir al cap quan més calia. Vaig recordar aquell somriure tendre i maternal del pobre serf pagès, el senyal de la creu, el gest amb el cap: «Vaja, quina manera d'espantar-te, vailet!». I sobretot aquell dit molsut, brut de terra, amb què m'havia tocat suaument els llavis tremolosos amb una tendresa tímida. Qualsevol hauria reconfortat un nen, per descomptat; ara bé, era com si en aquella trobada solitària hagués passat alguna altra cosa, i si jo hagués sigut el seu propi fill, no m'hauria mirat pas amb uns ulls que irradiessin un amor més clar. Però qui l'hi obligava? Era el nostre serf, i jo no deixava de ser el seu senyoret; ningú no arribaria a saber que havia sigut tan afectuós amb mi ni tampoc l'haurien premiat per ser-ho. Potser n'estava molt, dels menuts? Hi ha gent que és així. La trobada va ser solitària, en un camp desert, i tal vegada només Déu va veure des de dalt els profunds i educats sentiments d'humanitat, i la delicada tendresa, gairebé femenina, que omplien el cor d'un serf rus, tan rústec, tan

summament ignorant, un home que aleshores no es devia esperar ni imaginar la seva llibertat. Digueu, no és això al que es referia en Konstantín Aksàkov quan parlava de l'elevada cultura del nostre poble?

Doncs bé, quan vaig baixar de la llitera i vaig fer una ullada al meu voltant, recordo que de sobte vaig sentir que podia mirar aquells infeliços amb uns ulls diferents, i de sobte, com per miracle, tot l'odi i tota la ràbia se'm van esvanir completament del cor. Em vaig posar a caminar fixant-me amb els rostres amb què topava. Aquell mugic rapat, denigrat, amb la cara marcada, trompa, que bramava una cançó de borrarxo amb la veu enrogallada, al cap i a la fi, aquell home podia ser el mateix Marei: després de tot, no podia pas veure-li el cor. Vaig tornar a topar-me amb en M...ski aquell mateix vespre. Pobre infeliç! Ell no servava records de cap Marei, no podia tenir una altra mirada vers aquella

no servava records de cap mare, no podia tenir una altra mirada vers aquella gent llevat de la de «Odio aquests cràpules!». No cal dir que llavors els polonesos patien més que no pas nosaltres!

Categoria : El traduït

Etiquetes : Fiódor Dostoievski, Marta Nin

Bloc a WordPress.com.